

Елементарно про життя

- 1. Молекула ДНК може слугувати матрицею для синтезу
  - А ДНК і РНК
  - Б ДНК і білка
  - В РНК і білка
  - Г ДНК, РНК і білка
  - Д ДНК, РНК, білка й пігменту

- 2. Яке із тверджень про зворотну транскрипцію є правильним?
  - А зворотна транскрипція відбувається лише у вірусів
  - Б під час зворотної транскрипції синтезується ДНК
  - В зворотна транскрипція є в класичному варіанті центральної догми молекулярної біології
  - Г у процесі зворотної транскрипції інформація переноситься з білка на ДНК
  - Д зворотну транскрипцію здійснює фермент ДНК-залежна ДНК-полімераза

- 3. Механізм реплікації ДНК називають напівконсервативним, оскільки новоутворені молекули ДНК складаються
  - А із двох нових нуклеотидних ланцюгів
  - Б із двох материнських нуклеотидних ланцюгів
  - В із одного нового й одного материнського нуклеотидних ланцюгів
  - Г одна з материнських нуклеотидних ланцюгів, інша — з новосинтезованих
  - Д одна з одного нового й одного материнського нуклеотидних ланцюгів, інша — з нових нуклеотидних ланцюгів

- 4. Що із зазначеного є проявом мінливості в людини?
  - А наявність чотирьох груп крові за системою АВ0
  - Б карий колір очей
  - В наявність двох очей
  - Г відсутність хвоста в людини
  - Д темна шкіра в населення африканського континенту

- 5. У відповідність фермент і процес, що він здійснює.

1. ДНК-залежна ДНК-полімераза	А синтез білка на матриці РНК
2. зворотна траскриптаза	Б синтез РНК на матриці ДНК
3. репліказа	В синтез ДНК на матриці РНК
4. ДНК-залежна РНК-полімераза	Г синтез РНК на матриці РНК
	Д синтез ДНК на матриці ДНК

У житті все просто

- 6. Чому транскрипцію вважають матричним синтезом, а синтез гілкогену з глюкози ні? Що спільного й відмінного в цих процесів?
- 7. Яку кількість алелів може мати ген? Чи бувають одноалельні гени?
- 8. Які функції в клітинах організму людини виконує зворотна транскриптаза? Які наслідки припинення її діяльності?

У житті все не так просто

- 9. Схарактеризуйте генетичні особливості успадкування кольору очей. Чи можна, спираючись на аналіз генотипу, визначати колір очей людини?
- 10. Чому центральна догма молекулярної біології сьогодні вже не є догмою? Які відкриття зруйнували це жорстке правило?

Елементарно про життя

- 1. Яка з характеристик описує змістовий ланцюг ДНК?
  - А він комплементарний антизмістовому ланцюгу
  - Б лише з ним зв'язується РНК-полімераза під час транскрипції цього гена
  - В його послідовність комплементарна послідовності мРНК із врахуванням заміни тиміну на урацил
  - Г послідовність старт-кодону в ньому комплементарна такій у мРНК
  - Д кількість нуклеотидів у ньому більша, ніж у змістовому ланцюзі

- 2. Формування петель при з'єднанні антизмістового ланцюга й зрілої мРНК пояснюється
  - А наявністю некомплементарних послідовностей у мРНК
  - Б відсутністю комплементарних послідовностей у ДНК
  - В наявністю екзонів у ДНК
  - Г наявністю екзонів у РНК
  - Д відсутністю інтронів у ДНК

- 3. Унаслідок альтернативного сплайсингу
  - А екзонів у ДНК більше ніж інтронів
  - Б інтронів у ДНК більше ніж екзонів
  - В різних генів більше ніж різних білків
  - Г різних білків більше ніж різних генів
  - Д вирізаються всі екзони

- 4. Виберіть перевагу оперонної організації генів у прокариотів.
  - А оперон кодує лише один потрібний для процесу ген

- Б оперон кодує всі потрібні для процесу гени
- В оперон збільшує різноманіття генів
- Г оперони збільшують кількість промоторів у ДНК
- Д оперони зменшують кількість інтронів у ДНК

- 5. У відповідність частину гену та її функцію.

1. промотор	А припинення трансляції
2. термінатор	Б припинення транскрипції
3. старт-кодон	В початок реплікації
4. стоп-кодон	Г початок транскрипції
	Д початок трансляції

У житті все просто

- 6. Під час альтернативного сплайсингу в складі зрілої мРНК можуть залишатися не тільки окремі екзони, але й деякі інтрони. Розрахуйте кількість різновидів молекул мРНК, що можуть синтезуватися з гена, у якому три екзони і два інтрони. Зверніть увагу на те, що мінімум два екзони мусять потрапити до складу мРНК, а принаймні один інтрон повинен бути вирізаним.
- 7. Як пояснити, що молекула мРНК, яка синтезується на гені, коротша за сам ген?

У житті все не так просто

- 8. Чому для багатоклітинних еукаріотів характерна екзонно-інтронна будова генів, а для прокариотів ні?
- 9. Окрім оперонів, у бактерій є подібні за властивостями регулони, модулони й стимулони. Що в них спільного та чим вони відрізняються від оперонів?

Елементарно про життя

- 1. Яке твердження про мітохондрії людини є правильним?
А мітохондрії не мають власної ДНК
Б усі мітохондріальні білки закодовані в геномі мітохондрій
В мітохондрії успадковуються від матері до дитини
Г мітохондріальні гени успадковуються так само, як і гени у складі хромосом ядра
Д геном мітохондрій представлений молекулами РНК
- 2. Із перерахованих біологічних об'єктів найбільше число генів у геномі має
А кишкова паличка
Б вірус грипу
В сірий щур
Г холерний вібріон
Д вірус віспи
- 3. У геномі людини НЕ містяться
А інтрони
Б міжгенні проміжки
В рухомі елементи
Г нефункціональні гени
Д оперони
- 4. Яке твердження про геном є правильним?
А паразитичні бактерії зазвичай містять менше генів, ніж вільноживні
Б паразитичні бактерії зазвичай мають більший геном, ніж вільноживні
В розмір геному тварин значно перевищує розмір геному рослин
Г рекордсменом за кількістю генів у геномі є людина
Д рекордсменом за розміром геному є людина

- 5. У відповідності частину геному людини та її властивість.
1. екзон **А** несе інформацію про послідовність амінокислот
2. інтрон **Б** вирізається під час сплайсингу
3. рухлива ДНК **В** містить велику кількість повторів певної послідовності
4. міжгенна ДНК **Г** містить ділянки, що можуть переміщуватися геномом

У житті все просто

- 6. Серед некодувальної ДНК особливе місце посідає так звана «егоїстична» ДНК. До неї належать рухомі генетичні елементи, здатні змінювати своє положення в геномі, а також копіювати самих себе і вбудовуватись у нові ділянки ДНК. Які негативні й позитивні наслідки має переміщення рухомих генетичних елементів геномом?
- 7. Чому, маючи повну послідовність нуклеотидів ДНК людини, ученим усе ще не вдається підрахувати точну кількість генів у людському геномі?

У житті все не так просто

- 8. Частка некодувальної ДНК у геномі багатоклітинних еукаріотів дуже велика. У найпростіших її менше, а у бактерій вона складає лише 1–2 %. Із чим пов'язана така відмінність?
- 9. З'ясуйте приблизний час виникнення груп організмів наведені на діаграмі (рис. 27.3). Побудуйте графік залежності між середнього розміру геному певної групи організмів від часу її виникнення. Чи спостерігається якась залежність?

Елементарно про життя

■ 1. Серед наведених генів виберіть ті, що належать до генів домашнього господарства.

А гени рибосомальних білків і гліколізу

Б гени білків реплікації ДНК і ферментів синтезу інсуліну

В гени ферментів утворення хлорофілу і ферментів синтезу крохмалю

Г гени травних ферментів і ферментів синтезу глікогену

Д гени білків електронтранспортного ланцюга мітохондрій і ферментів синтезу гемоглобіну

■ 2. Загальні фактори транскрипції

А потрібні для реплікації ДНК

Б наявні лише в певних типах клітин

В виконують функції репресорів транскрипції

Г функціонують у всіх клітинах

Д відсутні в клітинах печінки

■ 3. Необхідною умовою роботи енхансерів є

А приєднання РНК-полімерази до ланцюга ДНК

Б вигинання ДНК

В розплітання дволанцюгової ділянки ДНК РНК-полімеразою

Г наявність у клітині білка-репресора

Д відсутність у клітині рецептора до стероїдних гормонів

■ 4. Заповніть пропуски у твердженні про триптофановий оперон.

За наявності триптофану в клітині у великій кількості репресор (1), а гени біосинтезу триптофану (2).

А 1 — зв'язаний з опероном, 2 — експресуються

Б 1 — не зв'язаний з опероном, 2 — не експресуються

В 1 — зв'язаний з опероном, 2 — не експресуються

Г 1 — не зв'язаний з опероном, 2 — експресуються

Д 1 — експресується, 2 — також експресуються

■ 5. У відповідність регулятор транскрипції з механізмом його регульовальної дії.

1. репресор

А за його відсутності транскрипція не відбувається

2. активатор

Б білок, що підвищує ефективність транскрипції

3. енхансер

В фрагмент ДНК, що з'єднується з активатором

4. фактор

транскрипції

Г фрагмент ДНК, що блокує зв'язування РНК-полімерази з ДНК

Д білок, що зв'язується з оператором

У житті все просто

■ 6. Чому, незважаючи на однаковий набір спадкової інформації, клітина серцевого м'язу відрізняється за будовою і функціонуванням від клітини печінки? Схарактеризуйте всі чинники, пов'язані зі спадковим матеріалом, що зумовлюють ці відмінності.

■ 7. Спрогнозуйте можливі наслідки порушення структури цитоплазматичного рецептора естрогену.

■ 8. Чому реплікація домінує над транскрипцією?

У житті все не так просто

■ 9. Поряд з енхансерами є сайленсери (від англ. *silence* — тиша, мовчання), між якими існує певний антагонізм. Яка функція сайленсерів? Чому й як їх порушення може спричинити хвороби (наприклад, хорею Гантінгтона)?

Елементарно про життя

- 1. Генетичним кодом називають
  - А** правило відповідності амінокислоти білка одному нуклеотиду
  - Б** правило відповідності трійок нуклеотидів трійкам амінокислот білка
  - В** правило відповідності нуклеотидів трійкам амінокислот
  - Г** правило відповідності амінокислот білка трійкам нуклеотидів
  - Д** правило відповідності нуклеотидів ДНК нуклеотидам РНК
- 2. Яке з тверджень про генетичний код є правильним?
  - А** генетичний код людини й генетичний код шимпанзе відрізняються один від одного
  - Б** генетичний код дуже інтенсивно еволюціонує: його можна використати для встановлення еволюційних зв'язків між організмами
  - В** генетичний код неодноразово виникав під час еволюції організмів
  - Г** генетичний код кодує більше 20-ти амінокислот
  - Д** у генетичному коді людини кодони перекриваються
- 3. Виродженість генетичного коду свідчить про те, що
  - А** видів нуклеотидів менше ніж видів амінокислот
  - Б** кодонів більше ніж видів амінокислот
  - В** кожній амінокислоті відповідає кілька кодонів
  - Г** кожній амінокислоті відповідає один кодон
  - Д** одна амінокислота кодується трьома нуклеотидами
- 4. Зазначте правильну послідовність етапів біосинтезу білка в еукаріотів.
  - А** транскрипція — сплайсинг — трансляція
  - Б** транскрипція — трансляція — сплайсинг

- В** трансляція — транскрипція — сплайсинг
- Г** трансляція — сплайсинг — транскрипція
- Д** сплайсинг — трансляція — транскрипція
- 5. У відповідності учасника біосинтезу білка з його роллю в цьому процесі.
  - 1. тРНК**   **А** приєднує амінокислоти до тРНК
  - 2. мРНК**   **Б** розпізнає кодони мРНК у рибосомі
  - 3. рибосома** **В** каталізує з'єднання амінокислот між собою
  - 4. кодаза**   **Г** утворює молекулу мРНК
- Д** несе інформацію про послідовність з'єднання амінокислот у білкову молекулу

У житті все просто

- 6. Які з властивостей генетичного коду підвищують його стійкість до випадкових змін нуклеотидів (мутацій)? Чому?
- 7. На *рисунок 29.1* знайдіть активний центр ферменту, кофактор, субстрати і продукт. Чи є зображена кодаза абсолютно специфічним ферментом?
- 8. Визначте послідовність амінокислот у білках, що кодуються такими послідовностями нуклеотидів у мРНК:
  - а) АУААУУЦЦАУГААУГГЦУЦАЦГГЦГ
  - б) АЦАУГЦЦЦАААГГГУУУЦГАГГУГГЦУ
  - в) ЦГААУГГЦЦГАУГАГУГАУАЦУАЦУАГ

У житті все не так просто

- 9. Скільки нуклеотидів буде міститися в кодонах інопланетянина, який має чотири види нуклеотидів ДНК і 100 видів амінокислот у білках? Шість видів нуклеотидів ДНК і 20 видів амінокислот? А яку максимальну кількість амінокислот може кодувати дуплетний код, якщо до складу ДНК також входить 6 видів нуклеотидів?

Елементарно про життя

■ 1. Серед наведених генів виберіть ті, що належать до генів домашнього господарства.

А гени рибосомальних білків і гліколізу

Б гени білків реплікації ДНК і ферментів синтезу інсуліну

В гени ферментів утворення хлорофілу і ферментів синтезу крохмалю

Г гени травних ферментів і ферментів синтезу глікогену

Д гени білків електронтранспортного ланцюга мітохондрій і ферментів синтезу гемоглобіну

■ 2. Загальні фактори транскрипції

А потрібні для реплікації ДНК

Б наявні лише в певних типах клітин

В виконують функції репресорів транскрипції

Г функціонують у всіх клітинах

Д відсутні в клітинах печінки

■ 3. Необхідною умовою роботи енхансерів є

А приєднання РНК-полімерази до ланцюга ДНК

Б вигинання ДНК

В розплітання дволанцюгової ділянки ДНК РНК-полімеразою

Г наявність у клітині білка-репресора

Д відсутність у клітині рецептора до стероїдних гормонів

■ 4. Заповніть пропуски у твердженні про триптофановий оперон.

За наявності триптофану в клітині у великій кількості репресор (1), а гени біосинтезу триптофану (2).

А 1 — зв'язаний з опероном, 2 — експресуються

Б 1 — не зв'язаний з опероном, 2 — не експресуються

В 1 — зв'язаний з опероном, 2 — не експресуються

Г 1 — не зв'язаний з опероном, 2 — експресуються

Д 1 — експресується, 2 — також експресуються

■ 5. У відповідність регулятор транскрипції з механізмом його регульовальної дії.

1. репресор

2. активатор

3. енхансер

4. фактор транскрипції

А за його відсутності транскрипція не відбувається

Б білок, що підвищує ефективність транскрипції

В фрагмент ДНК, що з'єднується з активатором

Г фрагмент ДНК, що блокує зв'язування РНК-полімерази з ДНК

Д білок, що зв'язується з оператором

У житті все просто

■ 6. Чому, незважаючи на однаковий набір спадкової інформації, клітина серцевого м'язу відрізняється за будовою і функціонуванням від клітини печінки? Схарактеризуйте всі чинники, пов'язані зі спадковим матеріалом, що зумовлюють ці відмінності.

■ 7. Спрогнозуйте можливі наслідки порушення структури цитоплазматичного рецептора естрогену.

■ 8. Чому реплікація домінує над транскрипцією?

У житті все не так просто

■ 9. Поряд з енхансерами є сайленсери (від англ. *silence* — тиша, мовчання), між якими існує певний антагонізм. Яка функція сайленсерів? Чому й як їх порушення може спричинити хвороби (наприклад, хорею Гантінгтона)?